

Ikonické domy Marka Tichého

Text — Tomáš Otto, Foto — Natálie Bartošová, archiv

S odborníkem na propojování kontextu historické a současné architektury a průkopníkem udržitelné architektury u nás docentem Markem Tichým z TaK Architects o tom, jak se pracuje s osvědčenými investory, která jeho realizace byla nejnáročnější a proč se na Volmanovu vilu jezdí do Čelákovic dívat designovní fajnšmekři z celého světa.

DOCENT ING. ARCH. MAREK TICHÝ
od roku 2005 vyučuje na Fakultě architektury ČVUT v Praze,
tu absolvoval v roce 1995. V devadesátých letech studoval i na škole
architektury v Nantes, poté pracoval v architektonickém studiu
3A Paris–Nantes. V letech 1995–2001 působil v ateliéru SEA
(Skupina ekologické architektury). Od roku 2002 vede vlastní
kancelář TaK Architects.

Architektonické studio TaK Architects pod vedením docenta Marka Tichého realizuje jedny z nejunikátnějších zakázek u nás. Jsou to projekty s přesahem do historické architektury, které současně umí směřovat do budoucnosti, a to způsobem, jaký v Česku, ale pravděpodobně ani v širším evropském kontextu, nemá obdoby. Na mimořádně náročných a nákladných realizacích obvykle pracují mnoho let, leckdy dokonce i desetiletí. V nedávné minulosti například dokončili vysoce ceněnou rekonstrukci funkcionalistické budovy pražských Elektrických podniků, kterou museli vzhledem k jejímu stavu doslova odstrojít až na dřevě. Z dalších zakázek připomeňme náročnou přeměnu Volmanovy vily, kterou už dnes mnozí světoví odborníci řadí na stejnou roveň s proslulými modernistickými vilami Tugendhat a Müller.

S architektem Markem Tichým se setkávám na stavbě bývalého luxusního hotelu InterContinental (budoucí Fairmont Golden Prague Hotel) v Pařížské ulici. Tato jedinečná brutalistní budova pod jeho dozorem prochází konverzí v duchu udržitelnosti a s mimořádnou snahou o zachování původního genia loci.

„Hotel vznikl společnou prací architektů a výtvarných umělců, byl navržený jako pomyslná výkladní skříň československého umění. Zahraničním návštěvníkům měl ukázat, že tu máme špičkové umělce, ale také krásnou přírodu,“ říká sympatický architekt, který je opravdu výborným vypravěčem a do našeho hovoru mnohokrát vnáší zajímavé historické vhledy a spojitosti.

„Kromě dominantního železobetonu se tu nejvíc uplatnilo dřevo a sklo. Pracovali tu význační sklářští výtvarníci, jako například René Roubíček nebo Stanislav Libenský. Stropy v restauraci a plastiky vytvořil Čestmír Kafka a řada dalších známých umělců,“ pokračuje Marek Tichý. „Rukodělná práce oscillovala mezi uměleckým řemeslem aplikovaným v architektuře až po vyslovené umělecké díla. Promyšlené tu byly i nejmenší detaily, včetně klik u dveří a kuchyňského vybavení.“

Problém je, že naprostá většina se nedochovala. „S normalizací v zádech vše nabralo poněkud jiný směr, část umělců emigrovala nebo z týmu odešla, protože nebyla chtěná, o jiných se alespoň v souvislosti s touto zakázkou přestalo hovořit. Hotel se tak v té původní myšlence nedokončil – nejezdili tam ti vysnění návštěvníci Československa ze Západu přes PanAm a zamýšlená exkluzivita se s postupem let přetavila až takovou galerku pro překupníky s valutami. A postupem času se navíc všechno rozprodalo nebo rozkradlo.“

Architekt mi ukazuje nákresy, jak vypadal původní jídelní servis v InterContinentalu – ve své opulenci by si nezahlasil s raritním královským sklem. „Plány jsem získal z archivů značky Moser, po hotelu zůstala nulová dokumentace,“ říká trpce. A dodává, že s Moserem nyní zkouší dojednat společnou „hotelovou“ kolekci skleniček. Marek Tichý se svým týmem se snaží původní artefakty obnovit, jak jen je to možné. Oslovují proto nejen původní značky, jako je právě Moser nebo Preciosa, ale i nástupnické firmy těch, které se na interiérech kdysi podílely, nebo přímo současné autory, kteří

jsou nositeli původních technik nebo pokračovateli umělecké tradice původních tvůrců.

Je současná přestavba této perly brutalismu jeho nejsložitějším projektem? Nebo tam patří vysoce ceněná přeměna budovy Elektrických podniků? „Doposud to byly Dopravní podniky. Je to s jistotou největší rekonstrukce naší meziválečné avantgardní architektury,“ říká docent Tichý k neprobádané cestě v obnově a konverzi staveb z tohoto období. O proměně unikátní funkcionalistické stavby Elektrických podniků, později Dopravního podniku v pražských Holešovicích, nyní píše se svými kolegy knihu. Šlo prý až o laboratorní hledání správného řešení, říká mi.

Vlastník stavby, společnost CPI, pronajal stavbu společnosti WPP, která je největším kreativním konsorciem na světě. Ti se rozhodli, že tu vytvoří velký kreativní hub pro střední a východní Evropu. „V tu dobu už stavěli podobné v Madridu a Amsterdamu, také z konvertovaných starých budov. Měli tak k objektu od počátku velký obdiv a byli současně ochotni respektovat jeho architekturu. CPI na projekt velkoryse uvolnila obrovské peníze a nutno říci, že jim to nyní přináší zaslouženou společenskou prestiž – vystoupili rázem z pozice standardního developera a prokázali, že umějí uvažovat s vizí.“

Doba, než se začalo stavět, byla neuvěřitelně dlouhá. „Na přípravu jsme měli dvanáct let,“ vyčísľuje Tichý. Nikoli však frustrovaně, spíše s nadšením: „Bylo to úplně fenomenální, za tu dobu jsme totiž mohli udělat například dlouhodobý časový snímek degradace fasád, degradace železobetonových konstrukcí. Vznikly na to téměř vědecké práce. I ty se nyní snažíme sumarizovat do chystané knihy, která má letos o Elektrických podnicích vyjít.“

Ale jak to celé šlo s památkáři? „Udělalí jsme to naším obvyklým způsobem – na projekt jsme sestavili interdisciplinární tým,“ říká k unikátnímu způsobu práce, který si tak unikátní přestavba vyžádala. V chystané knize vše podrobně popisuje. „Sestavit tým, který definuje společně jmenovatele práce a kde každý zastupuje své zaměření, je podle mě nesmírně hodnotné. Byli tam lidé, kteří se starali o to, aby dům byl staticky stabilní, funkční. Jiní zase pečovali o to, abychom udrželi všechno, co definuje jeho vysokou památkovou hodnotu. A další třeba, aby se dobře pronajal, aby byly investované náklady pro vlastníka ufinancovatelné... Těch odborností byla obrovská škála, od stavebních dodavatelů a garantů speciálních technologií až po badatele a historiky architektury, kteří vlastně se samotným procesem stavby neměli mnoho společného, přesto byli nepostradatelní.“

Památkáři v čele s tehdejšími řediteli pražského pracoviště Národního památkového ústavu Ondřejem Ševcům byli součástí týmu od samého začátku až do konce. „On si přivedl a držel své lidi, kteří po celou dobu, těch mnoho let, byli u všech důležitých rozhodnutí u přestavby s námi.“

Marek Tichý dlouho nepředpokládal, že se stane architektem. „Rodiče byli sice stavební inženýři, ale já se trochu nechtil dostal na střední uměleckou školu. Všichni mi tenkrát říkali, že hezky kreslím,“ vypráví. Na prestižní „Hollarc“ sice dostal výtečné umělecké vzdělání, ale chyběl mu všeobecný a technický rozhled, a tak se přihlásil na pražskou architekturu. „Mimořádně mě oslovila katedra teorie a dějin, kde jsem se velmi intenzivně věnoval historii vývoje architektury. Asi moc nechybělo a stal bych se památkářem.“

Během studia ale díky vítězství ve studentské soutěži získal stipendium ve Francii, které mu umožnilo v této zemi studovat a pracovat. Psal se rok 1994. To ho výrazně nasměrovalo k velké architektuře a otevřelo oči. „Viděl jsem, jak je ten obor komplexní, že kromě kreativity vyžaduje velké znalosti, schopnost pracovat s lidmi... To mě všechno nesmírně oslovovalo a uvědomil jsem si, že chci být tvůrčím architektem,“ vzpomíná Tichý, který na historii přesto nezanevřel – ba právě naopak. „Naše portfolio je hodně složené z projektů, které vyžadují přesah do historické architektury. Ale zase se, troufám si tvrdit, umíme dívat i do budoucnosti.“ Koneckonců, Marek Tichý patří k domácím průkopníkům dnes tolik skloňované udržitelné architektury. Po studiích dokonce pracoval v ateliéru SEA (Skupina ekologické architektury), podílel se na ekologických projektech v architektuře i edukaci.

„Výhodou naší generace je, co všechno jsme v období po revoluci zažili,“ vrací se ke studiím. „Za revoluce nám bylo osmnáct, začali jsme dělat stávková hnutí, pak jsme se snažili vyjízďet do zahraničí a najednou i k nám na fakultu přijížděli největší esa, architekti jako Foster, Rogers... Byli jsme prostě ve správnou chvíli na správném místě,“ shrnuje.

Po škole poměrně rychle zamířil k otevření vlastní kanceláře. „Měl jsem jasné představy, ty byly tvořené zejména francouzskou zkušeností o vybudování komplexní, architektonicko-inženýrské kanceláře s širokým záběrem. Začínali jsme skromně, v pronajaté třídě ve škole, s jedním počítačem a kopírkou, plus tím, co si kdo přinesl z domova. Večer jsme fakturovali a přes víkend uklízeli. To byl přesně ten self-made začátek, kterým tenkrát procházela většina začínajících firem. Ale měli jsme štěstí, během dvaceti let se nám s kolegy podařilo získat a realizovat hodně viditelných projektů,“ vzpomíná. A doplňuje, že to jsou i důvody, proč se na architekturu vrátil – za katedru. „Učím, protože to oboru chci vracet,“ dodává.

Trochu odlišným projektem v portfolio docenta Tichého a TaK Architects se zdá být další unikátní přestavba z nedávné minulosti. Klenot československé avantgardy – Volmanova vila – se po loni dokončené citlivé proměně dostala do prestižní společnosti organizace Iconic Houses, jež mapuje nejpozoruhodnější vily po celém světě. Místo se hned dostalo do hledáčku milovníků architektury a designu z celého světa.

„Znovuzrození Volmanovy vily je jednoznačně filantropickým projektem,“ hodnotí docent Tichý. „Skupina podnikatelů koupila vilu s pozemkem, že si tam zřídí sídlo společnosti. Ukázalo se ale, že to je velmi komplikované a náročné. Sídlo si tam tak neudělali, protože přestavba by zabrala roky, možná desetiletí a vyžádala by si spoustu peněz. Začali si tak tvořit rezervní fond oprav a patnáct let poctivě spořili z výnosů své firmy. A pak to celé zainvestovali,“ vypráví. Krásné na celém příběhu je, že podnikatelé, kteří mezitím své sídlo firmy vybudovali někde jinde, všechno zaplatili ze svého, skoro bez státní pomoci.

„Zatímco do vily Tugendhat a vily Müller investovalo město Brno, respektive město Praha, a ročně je dotují vysokými částkami i na provoz a údržbu, tady to postavili a zrekonstruovali lidé, kteří do projektu vložili své vlastní peníze. Mohli je klidně utratit za cokoli jiného. I na provoz si vila vydělává sama, ze vstupného a nápaditého programu,“ usmívá se architekt.

A pokračuje: „Postupně se doplňuje interiér, veškeré investice se skutečně plánují po desítkách tisíc. To je příběh úplně jiného druhu, než jsou třeba Elektrické podniky, ale pro mě neméně zajímavý,“ říká. „Ukazuje se, že správa prostředků soukromým sektorem vede k tomu, že peníze se do společnosti vracejí.“

Vážně se naše podnikatelské prostředí takto chvályhodně proměňuje, jak optimisticky naznačuje architekt? „Nám se z praxe ukazuje, že ano. Platí to jak na velké úrovni, u firem, které realizují projekty za miliardy – protože mají miliardové obraty – tak i u těch menších, regionálních, kde se jedná o jiné řády. Z mého pohledu je to ale stejné, jedná se o významný podíl jejich zisku, který jde do kultury. Chceme-li – stejná filantropická vize. Lidé do projektu dají mnoho, aby po nich něco zůstalo a zejména aby zpřístupnili kulturní hodnoty druhým. Nehledí na to jen investičně, to je hodné zaznamenání.“

Jako příklad uvádí jeden ze svých současných projektů, který se plánuje v Ústí na Labem. „Naším klientem je tam rodina Siemens,“ pousměje se. A vysvětluje: „Do rodiny Siemens se totiž přivdala paní Schichtová.“ Rychle mi dává věci do souvislosti: Schichtova továrna a výroba je vlastně dnešní ústecká Setuza. Před druhou světovou válkou tato rodinná firma v podstatě založila chemický průmysl v regionu. Brand, který je proslavil, bylo proslulé mýdlo s jelenem. Za války však museli odejít, po válce jim na základě Benešových dekretů všechno zabavili.

„Paní Schichtová odešla, provdala se do Německa a později se ve Švýcarsku seznámila s panem Siemensem,“ znovu se usměje. „Když sledovali zpátky svoje majetky, narazili i na rodinnou vilu s parkem v kopci naproti hradu Střekov a další dvě přilehlé vily pro ředitele. Dům byl kdysi zkonfiskován, sloužil městu, univerzitě, později jako ubytovna a jeho stav se stále zhoršoval. Pak už nikdo nevěděl, co s ním, a tak jej dal stát do dražby. V aukci si Siemensové vilu koupili zpátky. Přes společného kamaráda, švýcarského investora, našli nás, kancelář, která řeší tento typ projektů,“ vypráví Marek Tichý.

„Přišli za námi již s vizí, že by chtěli obnovit park, dostavět další objekty, tak aby vzniklo vzdělávací a edukační centrum s informacemi o vývoji chemického průmyslu v severočeském regionu. Byl by tam současně přesah do česko-německých vztahů.“ Ukázalo se, že rozpočet tu příliš nehraje roli. „Ptali jsme se, co je pro ně motivací. Odpověděli jasně: usmíření. Naše národy si toho prý hodně udělaly.“ Ostatně, to je vcelku dostatečně vidět na obrazu severočeského kraje dodnes. „Oni teď chtějí vytvořit místo pro dialog a vzdělávání.“

Nakonec se znovu vracíme k Tichého myšlence, že podnikatelské prostředí u nás se v běhu let výrazně zkulturnovalo. „Jsem nepříliš velká kancelář, která se pohybuje téměř výhradně v Praze a jen já vyjmenuji minimálně deset projektů, na nichž jsme se podíleli, kde nešlo o výnos, ale o výsledek. Z vlastní zkušenosti tak odvozují, že jde jen o zlomek toho, co se v naší společnosti odehrává,“ říká.

A s pousmáním dodává: „Někdy nám vyčítají, že pracujeme především pro bohaté lidi. Nás ale neoslovují jména, ale jejich projekty. Práce pro Bakalu, PPF nebo R2G nás tak prostě i baví (pro miliardáře Zdeňka Bakalu TaK Architects navrhli rodinné sídlo na Šumavě, stále v běhu je projekt knihovny Václava Havla, pozn. autora). Většina těchto klientů jsou velmi vzdělaní lidé se světovým přesahem, investují a podporují projekty, i když by to mohli dělat kdekoli jinde. V pravém slova smyslu jsou tak elitou společnosti. Vnášejí do ní skrze své projekty fenomény vzdělávání, tolerance a edukace. Nám se shodou okolností děje, že na zakázkách, které takoví lidé financují, pracujeme. A snažíme se, aby ty projekty byly co nejlepší.“ – (S)

Volmanova vila je jedním z klenotů naší meziválečné avantgardy a po citlivé rekonstrukci architekta Tichého a jeho studia nyní do Čelákovic pravidelně zajiždějí přední odborníci a architekti z celého světa.

Architekt Marek Tichý se svým týmem nyní provádí rozsáhlou rekonstrukci někdejšího hotelu InterContinental. Brutalistická perla se v rámci projektu s názvem Staroměstská brána pod jeho vedením mění v moderní stavbu akcentující řadu principů udržitelnosti. Proměnou prochází i prostor kolem hotelu, který má více sloužit veřejnosti.

foto Filip Šlapal